

Alina Karaśkiewicz

Międzynarodowe badania PIRLS¹ i TIMSS² jako ważne źródło informacji o polskich nauczycielach i uczniach

Badania prowadzone wśród nauczycieli uwiadcniają, jak ważna jest refleksja nad własną pracą pedagogiczną.

Analizowanie przez nauczycieli roli, jaką się odgrywa w procesie kształcenia, interpretacja sytuacji, w których dochodzi do spotkań edukacyjnych skutkuje otwieraniem się ucznia na własne myślenie i otaczającą rzeczywistość.

Jednym z takich badań było międzynarodowe badanie osiągnięć trzecioklasistów prowadzone w 2011 roku w 50 krajach świata, w tym także w Polsce. Na jego podstawie powstał niezwykle interesujący raport K. Konarzewskiego pt. *TIMSS i PIRLS 2011. Osiągnięcia szkolne polskich trzecioklasistów w perspektywie międzynarodowej*³, stanowiący ważne źródło informacji o polskich nauczycielach i uczniach.

Podstawową grupą badanych byli uczniowie, którzy wypełniali testy osiągnięć matematycznych i przyrodniczych (TIMSS) oraz test osiągnięć w rozumieniu pisanego tekstu (PIRLS). W Polsce próba losowa wynosiła 5027 uczniów (TIMSS) i 5005 uczniów (PIRLS) z 257 klas III ze 150 szkół podstawowych.

Z badań wynika, że w polskiej szkole na pierwszym etapie edukacyjnym kształci się uczniów nieharmonijnie.

Nasi trzecioklasiści uzyskują wysokie wyniki w badaniu rozumienia czytanego tekstu (średnia 526 punktów – istotnie powyżej średniej międzynarodowej, co daje 28 pozycję wśród 45 krajów), średnie wyniki w badaniu osiągnięć przyrodniczych (505 punktów – średnia międzynarodowa, co daje 29 miejsce wśród 50 krajów), natomiast niskie wyniki w badaniu osiągnięć matematycznych (średnia 481 punktów, czyli istotnie poniżej średniej międzynarodowej, co daje 34 pozycję wśród 50 badanych krajów, na końcu wszystkich krajów europejskich).

Międzynarodowe badania PIRLS i TIMSS dostarczyły bardzo ważnych informacji na temat kontekstu edukacyjnego w poszczególnych krajach. **Na podstawie wypowiedzi polskich uczniów, nauczycieli i dyrektorów szkół podstawowych** powstał następujący obraz szkoły:

- biblioteki są zasobne w woluminy (9 miejsce),
- szkoły są nieźle wyposażone w komputery (27 miejsce),
- nie cierpimy na niedostatek zasobów do nauczania matematyki (11 miejsce), przyrodznawstwa (7 miejsce), czytania (12 miejsce),

¹ The Progress in International Reading Literacy Study

² The Trends in International Mathematics and Science Study

³ Konarzewski K. *TIMSS i PIRLS 2011. Osiągnięcia szkolne polskich trzecioklasistów w perspektywie międzynarodowej*, CKE, Warszawa 2012.

- w szkole uczniowie czują się bezpiecznie (8 miejsce),
- uczniów uczą nauczyciele z pełnym uniwersyteckim wykształceniem (na poziomie klasy III na świecie nauczyciele z wykształceniem magisterskim uczą 22% uczniów, w Polsce 96% uczniów, co daje nam 2 miejsce wśród 50 badanych krajów).

Natomiast **na podstawie opinii i odczuć** nauczycieli jawi się taki oto obraz ich samych:

- są dobrze przygotowani do nauczania, ponieważ posiadają wysokie kompetencje do nauczania przyrody (4 miejsce) oraz matematyki (6 miejsce),
- posiadają wysokie kompetencje dydaktyczne, czego dowodem jest wysoka efektywność w nauczaniu matematyki (7 miejsce) i przyrody (11 miejsce),
- są zadowoleni z tego, że wykonują zawód nauczyciela (8 miejsce),
- raczej nie są zadowoleni ze swoich uczniów, nisko oceniają ich możliwości umysłowe, narzekają na braki w wiedzy, utrudniające bieżące nauczanie (bardzo niski wskaźnik zadowolenia nauczycieli z uczniów – 23% – sytuuje Polskę na 34 miejscu).

W swoich opiniach i samoocenach polscy uczniowie pokazują, że matematyka jest ich ulubionym przedmiotem (7 miejsce), posiadają wysokie umiejętności matematyczne (1 miejsce), natomiast nie są pewni swoich umiejętności związanych z czytaniem (10 miejsce) i raczej nie lubią czytać (33 miejsce).

Okazuje się,

ze stwierdzony w badaniach poziom kompetencji naszych uczniów nie koresponduje

z obrazem, jaki powstał na podstawie opinii i samooceny uczniów i opinii nauczycieli.

Zderzenie wyników uzyskanych przez polskich trzecioklasistów z poziomem samozadowolenia nauczycieli i uczniów rodzi szereg bardzo ważnych pytań: Czy nauczyciele i ich uczniowie potrafią obiektywnie analizować swoją sytuację? Czy potrafią rozpoznawać własny potencjał i własne ograniczenia? Czy stać ich na refleksję? Czy umieją krytycznie oceniać własne działania?

Bez rzetelnej odpowiedzi na powyższe pytania, bez dyskusji nauczycieli nad poruszonymi w pytaniach problemami nie uda się im efektywnie przeprowadzić uczniów od etapu gotowości do pojęcia nauki do etapu dojrzałości uczenia się. Podstawowym warunkiem sukcesu w realizacji tego trudnego zadania jest umiejętność analizowania rzeczywistości, krytycznej oceny działań oraz refleksyjnego posługiwania się zdobytą wiedzą dotyczącą własnej osoby i otaczającego świata.

Alina Karaśkiewicz jest nauczycielem konsultantem w Mazowieckim Samorządowym Centrum Doskonalenia Nauczycieli Wydział w Warszawie.